

Összefoglaló

Jámbor Attila: "A magyar gabonafélék versenyképessége a nemzetközi kereskedelemben" című Ph.D. értekezéséhez

Magyarország mezőgazdaságának a gabonaágazat mindig is meghatározó eleme volt. Hazánk közel **minden harmadik hektár földterületén** gabonát termelnek, beleértve a nem mezőgazdasági hasznosítású területeket is. Magyarországon jelenleg **mintegy 200.000 termelő foglalkozik gabonatermeléssel**, ezek nagyobb része számát tekintve egyéni gazdaság. Értekezésemben azt vizsgálom meg, hogyan alakult egy ilyen stratégiai jelentőségű ágazat versenyképessége 1995-2006 között a nemzetközi kereskedelemben. A nemzetközi kereskedelemben értelmezett versenyképességet **azért választottam vizsgálati keretül**, mert úgy érzem kitűnően alkalmas egy ágazat teljesítményének értékelésére és a célpiacok/termékek azonosítására. Az értekezés **két ökonometriai módszerrel** (konstans piaci részesedés, megnyilvánuló komparatív előny) végzett számításokat az ENSZ kereskedelmi adatbázisának SITC3 rendszer szerinti, négy számjegyű bontásban megjelenő adataival, számos elemzési szinten. A legfontosabb kérdések, amelyekre választ keresek:

- 1. A magyar gabonafélék mely piacokon milyen alapon versenyképesek.** A kereskedelmi elméletek kezdettől fogva azt kutatják, hogy adott országnak mely országokkal éri meg kereskedni. A kérdéskör azt vizsgálja, hogy az EU15, EU10+2 és Kelet-Európa (mint a gabonakereskedelem három fő célpiaca) piacain mennyire versenyképesek a magyar gabonafélék, illetve hogy ár- és/vagy minőség alapon azok. Előzetes feltevésem szerint a magyar gabonafélék az EU15 és EU10+2 országok célpiacain árban és minőségben is versenyképesek, míg Kelet-Európában semmilyen alapon sem azok. Az értekezésben számos elemzési szinten és bontásban elemeztem a kérdéskört.
- 2. A versenyképesség és a komparatív előny összefüggése.** A kérdésben kiterjedt szakirodalom áll rendelkezésre, amely a két fogalmat hol egymás kiegészítőjeként, hol egymás szinonimájaként kezeli. Az értekezésben azt vizsgálom meg a szakirodalom kapcsán, hogy a magyar gabonafélék esetében vajon melyik fogalom a stabilabb, azaz inkább hazánk belső adottságai vagy politikai döntései (mint külső befolyásoló tényezői) határozzák meg az ágazat nemzetközi kereskedelemben elért teljesítményét. Az értekezés egyik hipotézise szerint előbbi a kívánatos irány.

3. **Az alapanyagok és feldolgozott termékek versenyképessége.** A klasszikus közgazdasági összefüggés szerint a hozzáadott érték növekedésével nő a versenyképesség is. Ezt az állítást vizsgálom meg a gabonapiac esetében három ország-csoport és 21 gabonaféle esetén. Feltevésem szerint a klasszikus összefüggés a hazai gabonafélékre is igaz, azaz inkább megéri feldolgozott állapotban eladni, mint az alapanyagokat önmagukban értékesíteni.

A fenti kérdések elemzéséhez az értekezés **a következő gondolatmenet alapján épül fel.** Mindenekelőtt a versenyképesség fogalmának értelmezési kérdései és mérési módszereinek számbavétele kerül megvitatásra az elemzés kereteinek lefektetése érdekében. Az elméleti résznél törekedtem egy szintetizáló megközelítés alkalmazására és nem pusztán az egyes elméletek felsorolására. A kutatási kérdések és hipotézisek megfogalmazása után a magyar gabonakereskedelem tendenciáinak bemutatása történik meg, amelyre azért van szükség, hogy a későbbiekben vizsgált kérdések háttérét megértsük, illetve az eredményeket értelmezni tudjuk. Ezután következnek az értekezés lényegi részét képező versenyképességi számítások, amelyekkel választ keresek a kutatási kérdésekre, illetve igazolom vagy cáfolom kezdeti hipotéziseimet. Zárásként összegzem a munka alapján levont következtetéseket.